

הספר האלקטרוני כמקדם אוריינות בקרב ילדי-גן

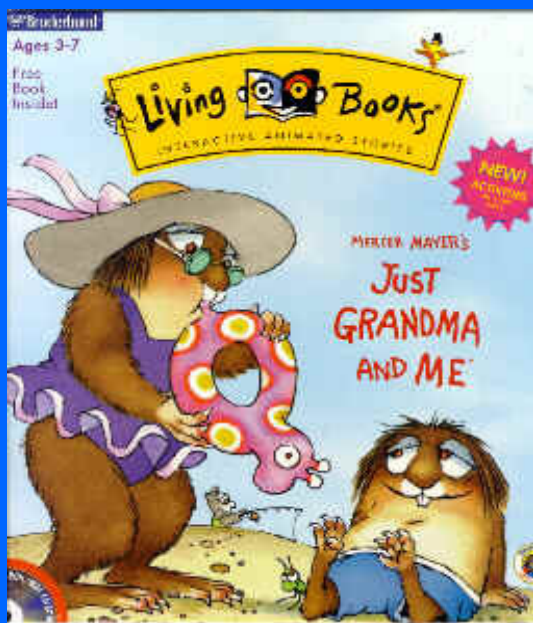

עפרה קורת ועדינה שמיר
אוניברסיטת בר-אילן

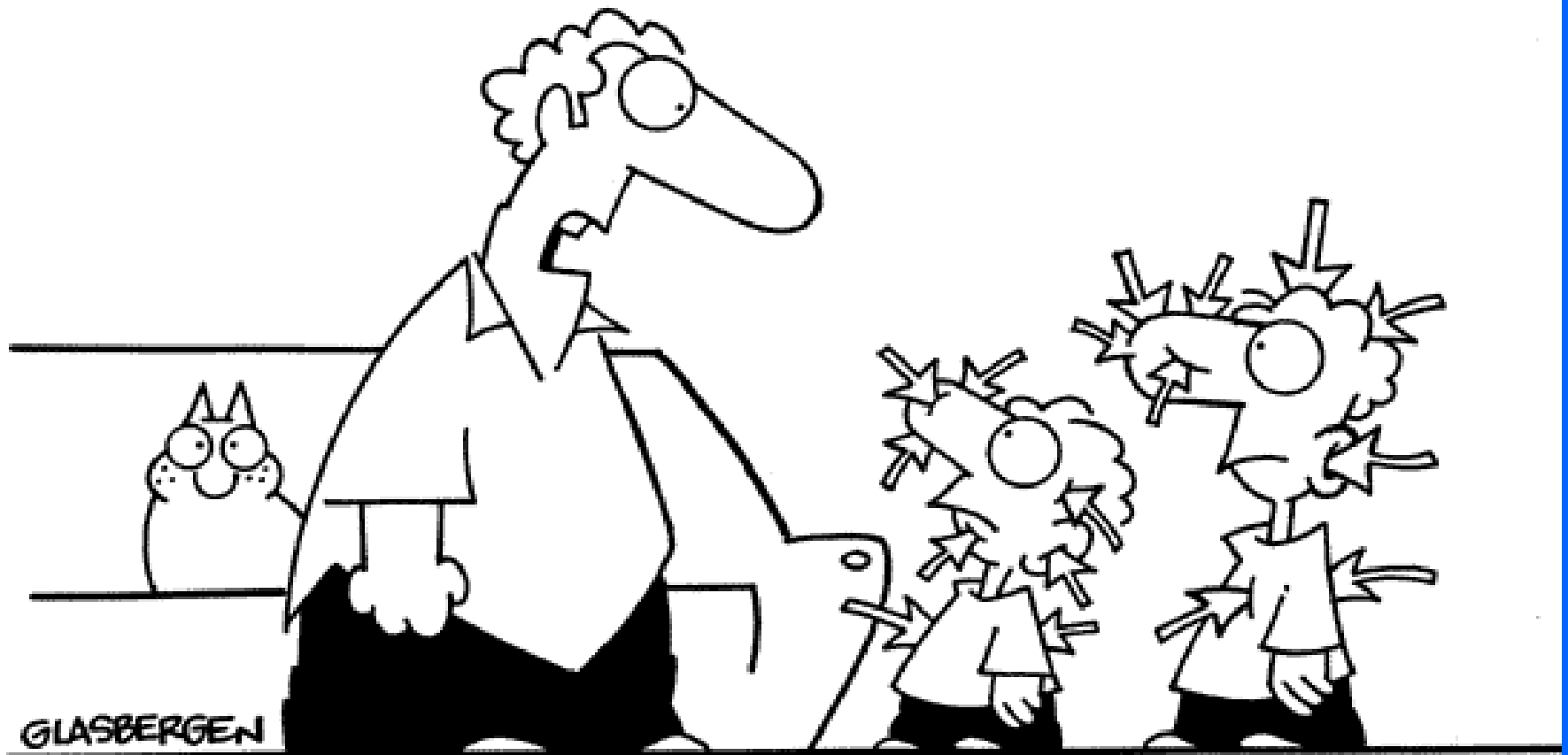
השתתפות פעילה בחברה המודרנית של ימינו דורשת מסוגלות לפעול באופן משמעותי בסביבה טכנולוגית, הכוללת שימוש במדיומים ויזואליים, שמיעתיים וייצוגיים של דפוס (Flood, Heath and Lapp, 1997).

ילדים צעירים עוד לפני גיל בית ספר נהנים ללמוד ולשחק במחשב הן בבית והן בגן-הילדים.

אחת התוכנות שפותחו עבור ילדים היא ספרים אלקטרוניים.

© 2000 Randy Glasbergen. www.glasbergen.com

“I don’t care who started it — you’re both banned from the computer for two weeks!”

ספרים אלקטרוניים

- קריאת קריין את הטכסט

- טכסט מואר בהתאם לקריאת הקריין

- אנימציות ממוחשבות –

איורי הספר (אוטו)

- שיח דבור בין הדמויות (אוטו)

- מוסיקת רקע

- אפקטים קוליים

- נקודות חמות להפעלה

(מוסיקה, תמונה, קול, שיחה)

- משחקים שונים

מחקרים קודמים-יתרונות

עדויות ראשונות לקידום

אוצר מלים Lewin, 2000

מודעות פונולוגית (Chera & Wood, 2003)

זיהוי מלים כתובות

(Chera & Wood, 2003; Lewin, 2000)

הבנת הסיפור – אין עקביות בממצאים

DeJong & Bus, 2002, 2004

מחקרים קודמים - חסרונות

הסחת דעת מקו הסיפור

HS – ללא קשר לתוכן משחקים בתוך הסיפור

עומס באנימציות ממוחשבות וב HS

אין תמיכה טובה במעקב אחר הטכסט

אין מילון

- De Jong & Bus, 2002**
- Korat & Shamir, 2004**
- Shamir & Korat, 2006**
- Underwood, 1996**
- Okolo & Hays, 1996**

פיתוח ספר אלקטרוני-חינוכי

HS שיתמכו בהבנת הסיפור

HS שיתמכו בהבנת מלים חדשות מהסיפור

מעקב אחר הטכסט-קריאה ברמת מלה

תמיכה במודעות פונולוגית

לא כולל משחקים בתוך הסיפור עצמו

שלושה מודים

א. קרא את הסיפור טכסט/אנימציות/מוסיקה/קולות.

הטכסט מואר (ברמת מלה) בהתאם לקריאת הקריין.

ב. קרא עם מילון- קריאת הסיפור + הסבר למלים קשות.

ג. קרא ושחק- קריאת הסיפור + נקודות חמות :

(1) שיח בין הדמויות התומך בהבנת הסיפור.

(2) מ. פונולוגית- חלוקה של מלים ברמת הברה ותת-הברה.

להבדיל מספרים אלקטרוניים מסחריים - אין משחקים במהלך הסיפור.

מוד : קרא ושחק

הנה, הביטו, זהו יובל
ילד שובב וקצת מבלבל

יובל
י-ב-ל
י-ב-ל

מוד מילון

סבתא חנה פתאם מגיעה
מתנה ארוזה ליובל מביאה.
יובל פותח
ומסתכל...

"כובע חדש!" הוא קופץ וצוהל.
אין סבתא חנה יודעת לתא את שפחוץ באמת
באמת?

צוהל

ממצאים - הספר האלקטרוני החינוכי

הקריאה בס"א החינוכי שיפרה אוצר המילים ומודעות פונולוגית. השיפור היה בלמידה עצמאית ובזוגות (Shamir & Korat, 2006, in press).

הקריאה בס"א החינוכי תרמה להבנת הסיפור בדומה לילדים שהאזינו לספר המודפס מפי המבוגר. זה קרה אצל ילדים ממיצב נמוך וממיצב בינוני.

ילדים משתי קבוצות המיצב ומשתי קבוצות ההתערבות למדו את משמעותן של מלים חדשות בשיעור דומה (Korat & Shamir, 2007).

בהרצאתנו היום יוצגו שני מחקרים

**מחקר ראשון: השפעת הקריאה החוזרת ב-EB
והשפעת קבוצת הגיל של הילד על התקדמותו
האוריינית בעקבות הפעילות בספר.**

**מחקר שני: הפעלת התוכנה והפעילות המשותפת
של זוגות ילדים (תהליך) והקשר שלהם לקידום
ניצני אוריינות (תוצר).**

מחקר 1- מהי השפעת הקריאה החוזרת ב-EB והשפעת קבוצת הגיל של הילד על התקדמותו בעקבות הפעילות בספר?

השתתפו 108 ילדי גן ט"ח ו - 106 ילדי גן חובה
מקבוצת מיצב נמוך.

הילדים מוינו אקראית לאחת משלוש הקבוצות:

א. קריאה - שלוש פעמים ב EB

ב. קריאה - חמש פעמים ב EB

ג. ביקורת.

הילדים אובחנו לפני ואחרי הניסוי: פירושי מלים,

קריאת מלים, מודעות פונולוגית, הבנת הסיפור.

כלים

- **פירושי מילים** - הילדים התבקשו לפרש 12 מילים מתוך הספר האלקטרוני.
- **קריאת מלים** - הילדים התבקשו לקרוא 10 מלים שכיחות בטכסט הסיפור.
- **מודעות פונולוגית** - הילדים התבקשו לחלק 12 מילים תחילה להברות ואח"כ לצירופים (תת-הברה).
- **הבנת הספור** - הילדים התבקשו לענות על 7 שאלות הבנה הקשורות לסיפור; ארבע ברמת מידע אינפורמטיבי ושתיים ברמת היסק.

תוצאות

פירושי מלים: קריאה 3 פעמים < ביקורת,
קריאת הספר 5 פעמים < מקריאה 3 פעמים.

מודעות פונולוגית: קריאה 5 פעמים < ביקורת
קריאת מלים: קריאה 5 פעמים < ביקורת

הבנת הסיפור - כל הקבוצות הראו רמה טובה של הבנה.
לא היה הבדל בין 3 קריאות ל- 5 קריאות.

ילדי ט"ח לעומת חובה: לא נמצאו הבדלים מובהקים
בהתקדמות הילדים בשתי קבוצות הגיל בכל המדדים.

מסקנות

ספרים אלקטרוניים חינוכיים עשויים לתמוך באוריינות הילד החל מגן טרום-חובה.

ספרים אלקטרוניים עשויים לתמוך באוריינות הילד הצעיר בקבוצת המיצב הנמוך בכמה היבטים.

חמש פעילויות קריאה בספר האלקטרוני מאפשרות תמיכה טובה יותר מאשר שלוש פעילויות.

מחקר 2- : הפעלת התוכנה והפעילות המשותפת של זוגות ילדים (תהליך) והקשר שלהם לקידום ניצני אוריינות (תוצר)

מחקרים קודמים :

- ילדי גן נוהגים לעבוד במחשב בזוגות (Lewin, 1998)
- מחקרים רבים התמקדו בהישגי הילדים בעקבות פעילות בזוגות עם ספרים אלקטרוניים (למשל: Lewin, 2000; Shamir & Korat, 2007; Underwood & Underwood, 1998; Wood et al, 2005).
- פעילות בזוגות עם ספר אלקטרוני נמצאה כמקדמת אוריינות הילד במידה דומה (Shamir & Korat, 2007) לפעילות אינדיבידואלית.
- פעילות משותפת במודל של הנחיית עמיתים נמצאה קדמה את אוריינות המנחה והמונחה (Shamir & Korat, in press)

**יש צורך במחקר שיתמקד הן בתהליך והן בתוצר
צורך במחקר שיתמקד בפעילות בזוגות של ילדים צעירים**

שאלות המחקר

- האם הפעילות של ילדי גן בספר האלקטרוני החינוכי מקדמת את ניצני אוריינותם?
- אם כן, באלו תחומים של ניצני אוריינות תחול התקדמות אצל הילדים בעקבות הפעילות עם הספר האלקטרוני?
- מה מאפיין את תהליך הפעילות עם הספר האלקטרוני בשעת עבודה בזוגות ?
- מה הקשר בין תהליך העבודה לבין השיפור בניצני אוריינות הילדים?

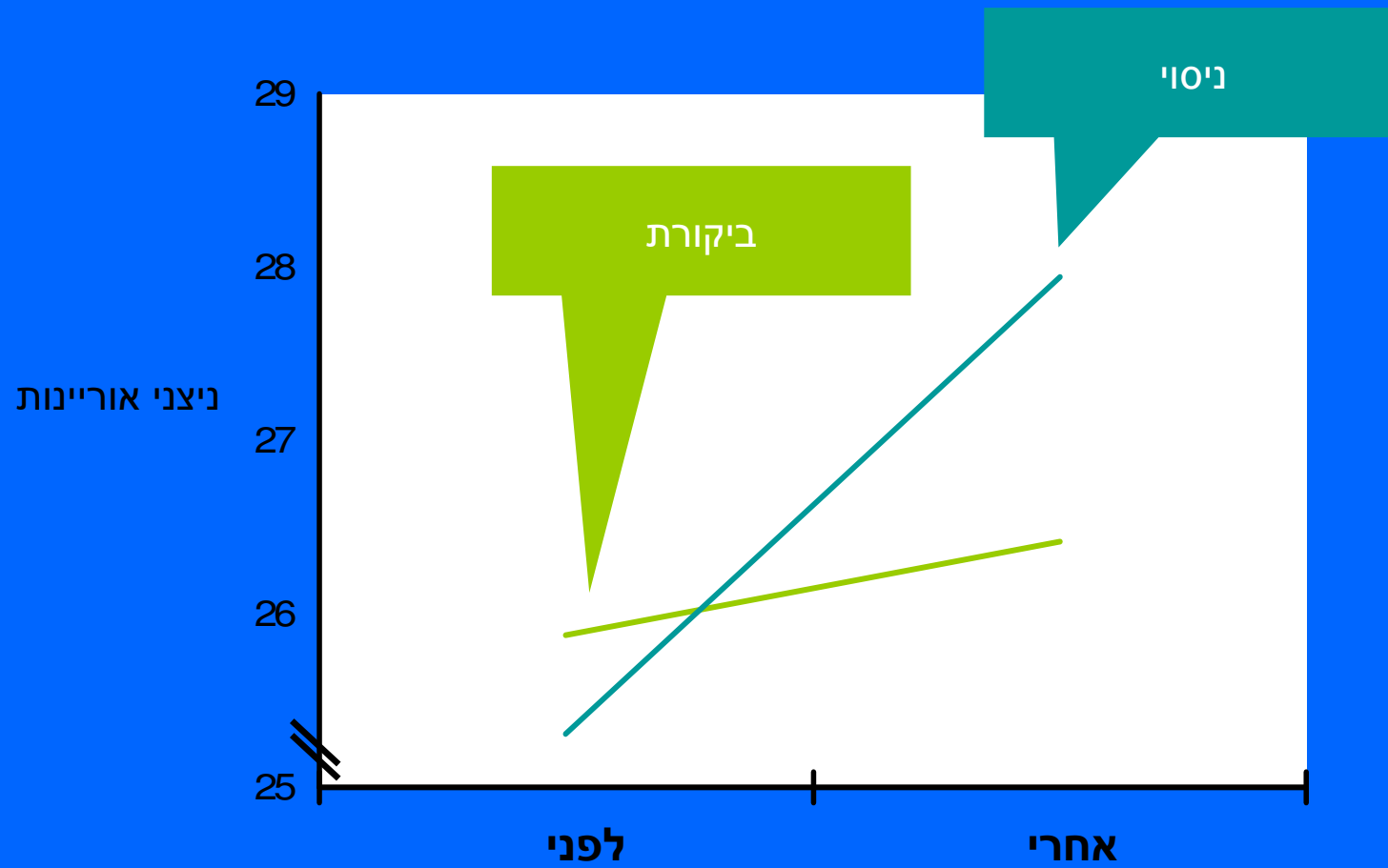
נבדקים ומערך המחקר

- השתתפו 96 ילדי גן-חובה ממיצב נמוך שחולקו אקראית לשתי קבוצות: (א) קבוצת ניסוי - זוגות ילדים שעבדו עם הספר האלקטרוני ($N=48$) ו(ב) קבוצת ביקורת ($N=48$)
- החלוקה לזוגות הייתה אקראית
- א. קבוצת הניסוי קראה שלוש פעמים ב EB. ההתערבות צולמה במצלמת וידאו.
- ב. קבוצת הביקורת קבלה את תוכנית הגן הרגילה . כל הילדים אובחנו לפני ואחרי הניסוי: בפירושי מלים ומודעות פונולוגית. ילדי הניסוי בלבד נבדקו אחרי ההתערבות בהבנת הסיפור.

מדידת התהליך

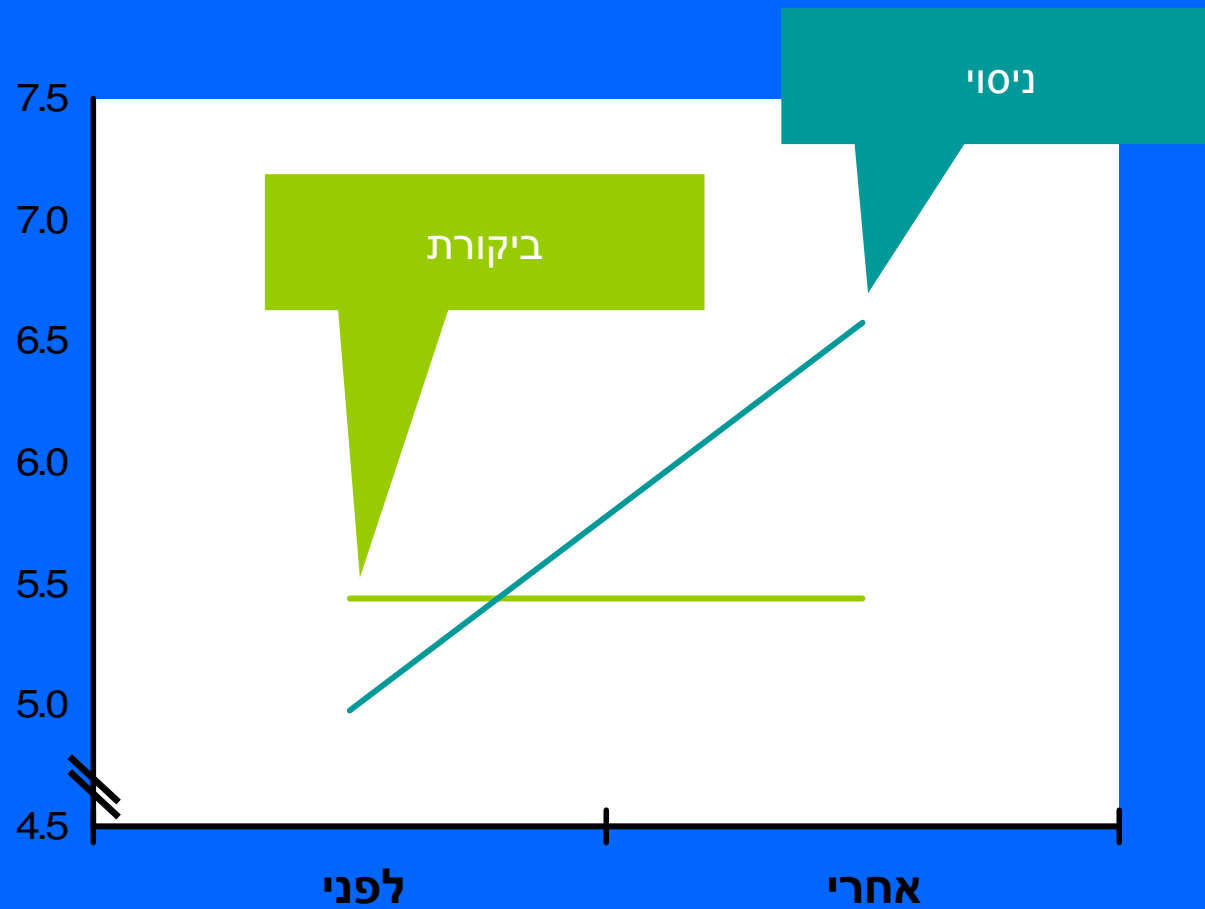
- הפעלת מילון
 - הפעלת מודעות פונולוגית
 - הפעלת תמונות
 - פעילות משותפת: רלבנטיות השיח, הקשבה הדדית, יוזמה ודומינטיות (1-5)
- מהימנות בין שופטית ($p < .01$) .95 - ($p < .01$) .85.

שיפור בניצני אוריינות (כללי)

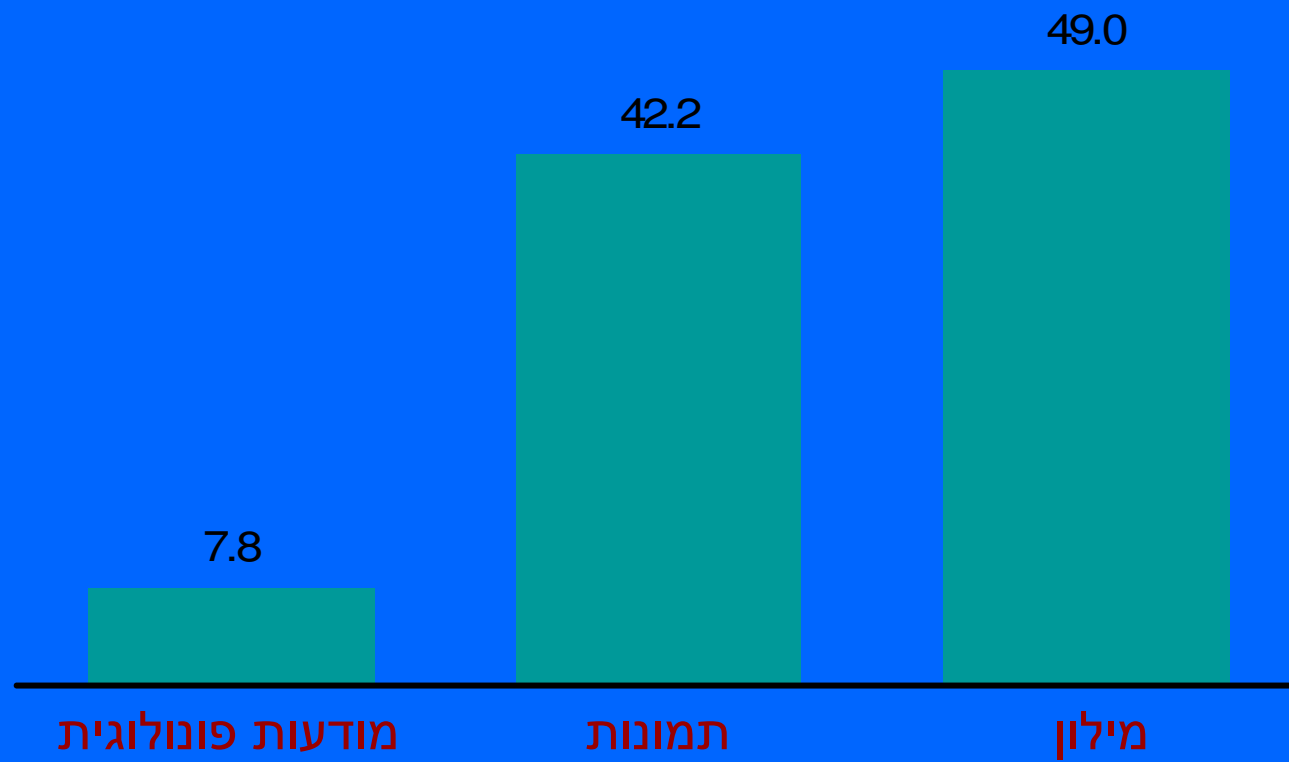

שיפור בפירושי מילים

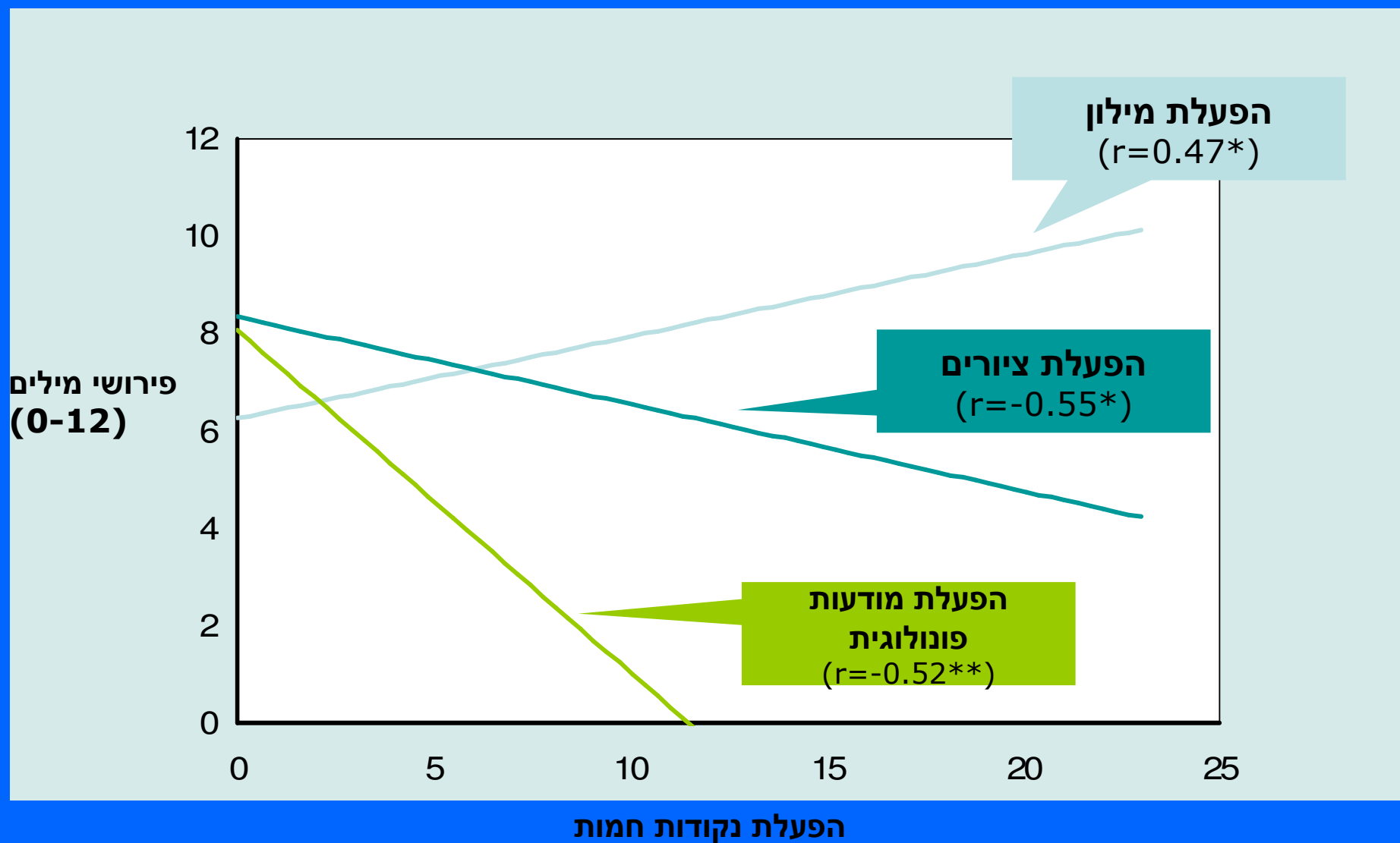
פירושי מילים
(0-12)

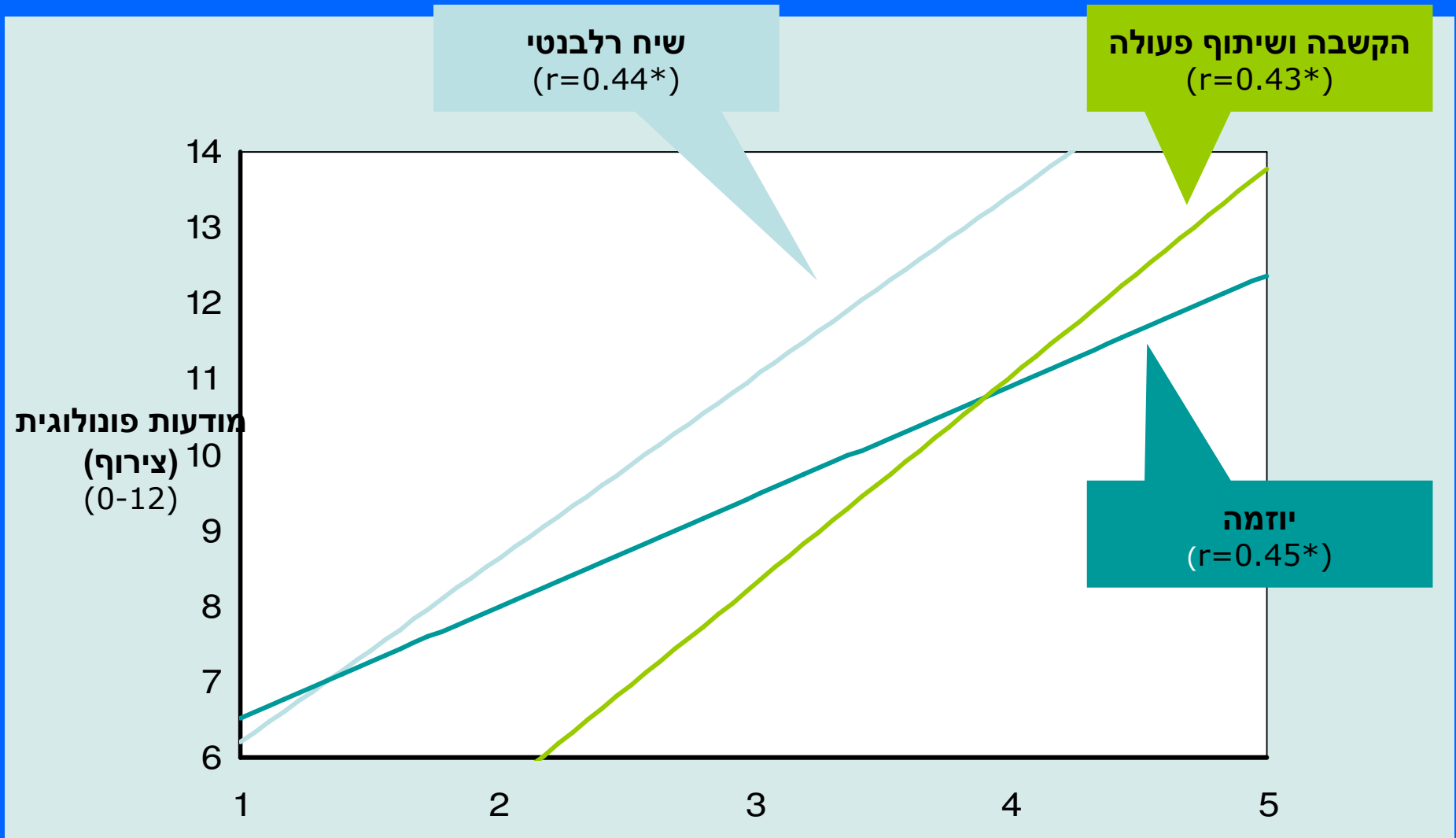
הפעלת נקודות חמות (באחוזים)

קשר בין הפעלת נקודות חמות ושיפור בפירושי מילים

קשר בין רמת השיתופיות ושיפור במודעות פונולוגית

מסקנות

- ספרים אלקטרוניים עשויים לתמוך באוריינות הילד הצעיר בקבוצת המיצב הנמוך.
- הילדים מפעילים יותר HS עם תמונות ומילון ופחות מ. פונולוגית
- קיים קשר חיובי בין הפעלת המילון וקידום אוצר המילים של הילד.
- הפעלות אחרות לא תורמות ואף עשויות לפגום בשיפור ניצני אוריינות הילד.
- קיים קשר בין מידת השיתופיות של הילדים וקידום הישגיהם במיוחד במטלות קשות (מ. פונולוגית צירוף).

סיכום כללי ומסקנות

- אנו זקוקים לתוכנות חינוכיות של ס"א לקידום אוריינות הילד.

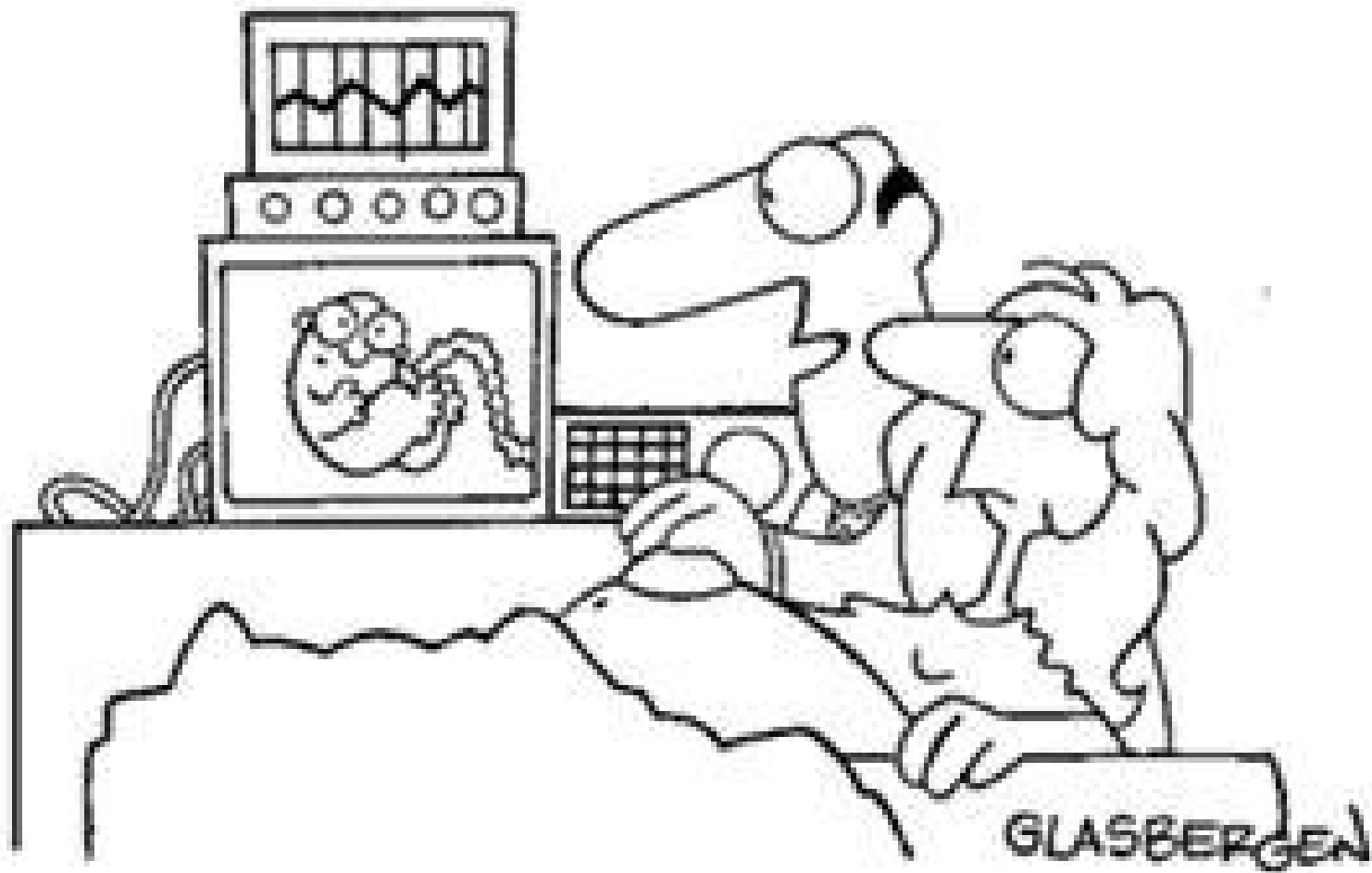
- הס"א תומך באוריינות הילד הצעיר הן בהיבטים של השפה הדבורה (מלים חדשות, הבנת הנשמע, מודעות פונולוגית) והן בהיבטים של השפה הכתובה (ניצני קריאת מלים).

- קריאה ב- ס"א כבר בגיל ארבע עשויה לתרום לקידום אוריינות הילד.

- קריאה בס"א עשויה לתרום לקידום אוריינות הילד ממיצב נמוך.

- ילדים נמשכו במיוחד להפעלת המילון. הפעלת המילון נמצאה קשורה לקידום אוצר המילים של הילד.

- מידת השיתופיות של הילדים נמצאה קשורה לקידום אורייני במיוחד במטלות קשות (מ. פונולוגית צירוף).

**“Your baby is developing very nicely.
Would you like to send him an e-mail?”**

תודה על ההקשבה

korato@mail.biu.ac.il •

shamira@mail.biu.ac.il •

